

14.6.2018

EOAK/2487/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Tarkastaja Peter Fagerholm

KUOPION POLIISIVANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Aika 29.5.2018

Osallistujat EOAK:sta Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola
Tarkastaja Peter Fagerholm

Osallistujat tarkastuskohteesta Komisario - - -
Vartija - - -
Vartija - - -

1. YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoitamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan oikeusasiamiehen tulee toimittaa tarkastuksia erityisesti vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen määräsi tehtäväksi ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Kuopion poliisivankilaan. Tarkastus suoritettiin virka-aikana. Edellisen kerran Kuopion poliisivankila oli oikeusasiamiehen kanslian toimesta tarkastettu 9.9.2014 (Dnro 3162/3/14).

Tarkastusajankohtana työvuorossa oli kaksi vartijaa. Poliisivankilassa oli säilössä neljä vapautensa menettänyttä, kaksi rikosperusteisesti ja kaksi poliisilakiperusteisesti. Tutkintavankeja säilytetään harvoin yli kuukauden poliisivankilassa.

Kuopiossa ei ole selviämisasemaa, mikä koettiin puutteeksi.

2. TARKASTUSHAVAINTOJA

Tarkastuksen jälkeen poliisilaitoksen toimittamien tilastotietojen mukaan Kuopiossa oli vuonna 2017 säilytetty rikosperusteisesti 1 184 henkilöä ja poliisilain nojalla 2 328 henkilöä.

2.1 Tilat

Kuopion poliisitalo on valmistunut vuonna 1992. Päihtyneitä varten oli 15 selliä ja rikosperusteisesti kiinniotetuille 15 selliä. Lisäksi oli yksi sumppu, kaksi peseytymistilaa, yksi tapaamis-huone sekä ulkoilutila, missä oli neljä erillistä ulkoiluhäkkiä. Vapautensa menettäneille käytössä on pesukone. Poliisivankilan yhteydessä oli myös rekisteröintihuone.

Selleissä ei saa polttaa tupakkaa. Tätä varten oli rakennettu erillinen tupakkahuone. Lisäksi ulkoilun yhteydessä sai polttaa.

Kuva 1 Yksi selli oli muutettu tupakkahuoneeksi

Vartijoiden mukaan vapautensa menettäneiden kuljettaminen ulkoilutilaan on haasteellista. Käytössä on vain yksi pieni hissi, joka välillä saattaa pysähtyä/mennä jumiin. Vartijat pitivät tätä työturvallisuutta vaarantavana.

Tilat olivat tyydyttävässä/siistissä kunnossa.

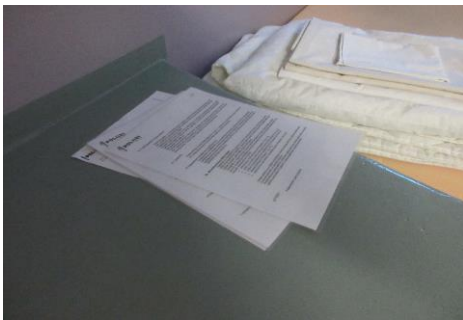
2.2 Henkilöstö

Säilytystilan esimies on komisario - - - ja ylivartijana toimii - - -. Ylivartijoita on kaksi ja vartijoita yhdeksän. Yksi naisvartija on, mutta hän ei paraikaa hoitanut virkaansa.

Yksi vartijoista ei ole käynyt poliisihallinnon vartijakoulutusta. Kaksi kertaa vuodessa on voimankäyttökoulutusta ja mahdollista muuta työpaikkakoulutusta, kuten erilaisia verkkokoulutuksia. Asiointikielenä on suomen lisäksi lähinnä englanti. Kuopion lähellä on vastaanottokeskus, joka työllistää jonkin verran. Tarvittaessa voidaan pyytää tulkkaukspalvelua.

- - -

2.3 Vapautensa menettäneelle tehtävät ilmoitukset ja kirjaukset

Selleissä on kirjallisesti saatavilla säilytystilan järjestyssääntö, vapautensa menettäneiden oikeudet ja velvollisuudet - asiakirja sekä päiväohjelma. KIP-lomakkeeseen kirjataan, että oikeuksista on ilmoitettu. Lisäksi käytännön toimista neuvotaan myös suullisesti (WC, kutsu-nappi, vesipiste).

Kuva 2 Selleissä oleva info vapautensa menettäneille

Ulkoilut, suihkut ja ruokailut kirjataan erilliseen kalenteriin, lääkärikäynnit puolestaan KIP-lomakkeelle.

KIP-lomakkeen kirjaa poliisi. Kuitenkin kiiretilanteissa poliisit saattavat jättää vartijoille erikseen esitetyt lomakkeen kirjattavaksi poliisiasiaintietojärjestelmään. Vartija päättää poliisilain nojalla kiinniotettujen vapaaksi päästämisestä.

2.4 Terveystieteidenhuolto

Lääkäri tai terveydenhoitaja ei käy poliisivankilassa, vaan tarvittaessa asiakas viedään partion toimesta sairaalaan tai ambulanssi käy paikan päällä tarkistamassa tilanteen. Ambulanssia joudutaan henkilökunnan mukaan tilaamaan viikoittain.

Poliisivankilassa oli defibrillaattori (sydäniskuri) ja verensokerimittari, mutta ei adrenaliinikynää.

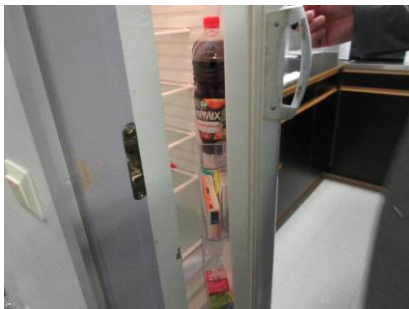
Lääkkeet jakaa vartija, mutta mitään koulutusta tähän ei ole ainakaan vielä annettu. Jos lääkityksestä on epäselvyyttä, soitetaan terveyskeskukseen ja lääkkeet haetaan sitten apteekista. Poliisivankilassa on käytössä tablettitietokone, jonka kautta vapautensa menettänyt voi halutessaan osoittaa vartijoille Kanta.fi -sovelluksen kautta lääkityksensä. Kirjallinen suostumus terveystietojen käsittelyyn ei kuitenkaan ollut vartijoille tuttua.

Annetut lääkkeet ja niiden määrä kirjataan. Lääkkeet säilytetään lukitussa kaapissa.

2.5 Ruoka- ja muu perushuolto

Vapautensa menettäneille tarjotaan lounas, päivällinen ja iltapala. Aamupalaa ei tarjota. Ruoka tulee poliisitalon Amica-ruokalasta. Perjantaina tilataan viikonlopuksi arvion mukaan riittävä määrä ruoka-annoksia. Myös erikoisruokavalioita on saatavilla.

Suurin osa vapautensa menettäneistä on tyytyväisiä ruokaan. Joskus on kuitenkin valitettu annoksen koosta.

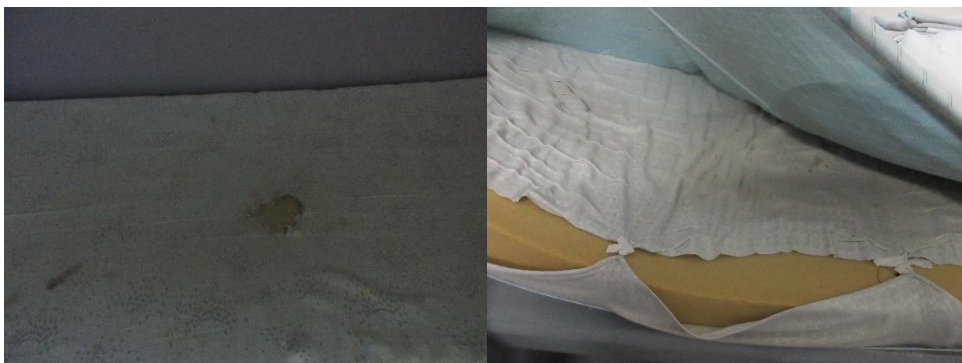

Poliisivankilassa on keittiö missä voidaan tarvittaessa säilyttää ja lämmittää ruokaa. Jääkaapin todettiin tarkastuksessa olevan sekä sisältä että ulkoa (mm. ovenkahva) varsin likainen.

Kuva 3 Poliisivankilan jääkaappi

Poliisivankilassa on pieni kanttiini, joka oli ilmeisen vähäisessä käytössä. Tarkastushetkellä kanttiinissa ei ollut myytävänä kuin yksi makeispussi.

Selleissä käytössä olleet liinavaatteet vaihdetaan säännöllisesti. Joidenkin sellien patjojen ja patjanpäällysteiden todettiin olevan varsin likaisia ja rikkiäisiä.

Kuva 4 Joidenkin sellien patja/patjanpäällyste oli likainen/rikkinäinen

Poliisivankilassa oli pesukone.

2.6 Yhteydet ulkomaailmaan

Lähtökohtaisesti keskiviikkoisin ja sunnuntaisin omaisilla on mahdollisuus tavata vapautensa menettäneitä, mikäli heille ei ole määrätty yhteydenpidon rajoituksia. Pääsääntöisesti vartija hoitaa tapaamisjärjestelyt.

Vapautensa menettäneellä on mahdollisuus olla luottamuksellisesti yhteydessä avustajaansa. Hänelle annetaan selliin puhelin ja hän voi ilman valvontaa puhua avustajansa kanssa.

Vapautensa menettäneen mahdolliset ruokaostokset ja pankkiasiat hoituvat yleensä tutkinnan kautta.

2.7 Valvonta

Poliisivankilassa on tallentava kameravalvonta. Tallenteet säilyvät noin kuukauden. Kamera-valvonta on myös tapaamishuoneessa.

Vartijoiden mukaan päihtyneiden sellien ääniyhteys on huono ja tämä aiheuttaa monesti sen, ettei kuulu, mitä asiaa vapautensa menettäneellä on. Heidän on välillä käytävä sellissä sitä kysymässä. Myös selleistä tuleva valvontakuva oli varsin pimeä, mikä vartijoiden mukaan vaikeuttaa valvontaa. Kameravalvonnan lisäksi päihtyneiden sellit tarkistetaan noin kahden tunnin välein.

Kameranäkymä WC-asiointiin on peitetty teippaamalla monitoreita osittain.

Poliisivankilassa on sellikohtaiset palohälyttimet ja automaattisprinklerit. Hälytys menee mm. kenttäjohtajalle. Vartijoiden muistin mukaan palotarkastus on tehty, mutta ei ollut tietoa siitä, milloin viimeksi olisi järjestetty poistumisharjoitus.

- - -

2.9 Oikeusturvakeinot

Ei ollut tietoa, että olisi tehty poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 luvussa nojalla päätöksiä, joihin vapautensa menettäneellä on muutoksenhakuoikeus, eikä poliisivankilassa ollut tätä varten lomakkeita. Vartijoiden mukaan esimerkiksi tilanteissa, jossa vapautensa menettänyt haluaa television, päätöksen tekee tutkinnanjohtaja tai tutkija.

Vartijat eivät myöskään tieneet, onko poliisivankilassa valvovien viranomaisten yhteystiedot käsittävää listaa saatavilla.

2.10 Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuodelle 2018 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi oikeus yksityisyyteen.

Todettiin, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera. Tarkastuksella ei havaittu, että tällaisia ilmoituksia olisi ollut.

Laillisuusvalvonnassa on katsottu, että jos asiamiestapaaminen toteutetaan huoneessa, jossa on kamera, kamera tulee peittää, tai siitä että kamera ei ole päällä, pitää selvästi ilmoittaa, ellei kyseessä ole valvottu tapaaminen. Tätä edellyttää myös Poliisihallitus kirjeessään 24.11.2017 POL-2017-41566.

Erytisteemaan liittyen ei tehty muita erityisiä, muista vastaavista tarkastuskohteista erottuvia havaintoja.

2.11 Puhuttelut

Tarkastajat kuulivat yhtä pidätettyä.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Pasi Pölöselle. Hän totesi niiden osalta seuraavaa.

1. Edellisen, vuoden 2014 toimitetun tarkastuksen aikana havaittu puute kameravalvonnan toteuttamisessa WC-asioinnin yhteydessä oli korjattu. Monitorit oli nyt osittain peitetty siten, ettei WC-asiointi näy kameravalvonnassa. Apulaisoikeusasiamies korosti, että peittäminen ei saa olla niin laaja, että se vaarantaa säilytysturvallisuutta.
2. Lääkkeenjakkokoulutus on yksi Poliisihallituksen 24.11.2017 lähettämässä kirjeessä (POL-2017-41566) mainittuja toimenpiteitä. Tältä osin kyse on valtakunnallisesta ongelmasta. Kirjeessä edellytetään muitakin toimenpiteitä, joita ei ainakaan kaikilta osin ollut pantu täytäntöön Kuopion poliisivankilassa. Poliisilaitosta pyydetäänkin kirjeen kunkin kohdan osalta ilmoittamaan, miten se on toimeenpannut Poliisihallituksen edellyttämät asiat Kuopion poliisivankilassa (erityisesti kirjeen kohdat 1, 4, 5, 8, 12, 14, 15, 16).
3. Apulaisoikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota siihen, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera.
4. Laillisuusvalvonnassa on useassa yhteydessä todettu, että tutkintavastuun ja säilyttämisvastuun tulisi olla hallinnollisesti ja tosiasiallisesti eriytettyjä. Jos tutkinta ja säilyttäminen ovat "samoissa käsissä", on vaara, että säilyttämisolosuhteet ja tutkintavangin kohtelu ovat riippuvaisia tutkinnan etenemisestä ja tutkintavangin suhtautumisesta tutkintaan. Vaikka tällaisesta ei olekaan havaintoja, jo tämän vaaran olemassaolo antaa aiheen arvostelulle. Tältä kannalta esimerkiksi tutkinnanjohtajan kanta TV:n kieltämiseen voi perustua ainoastaan tutkinnallisiin syihin, joita varsin harvoin lienee. Samoin apulaisoikeusasiamies painottaa, että esimerkiksi tapaamisten järjestämisen tai vapautensa menettäneen asioiden hoitamisen tulee tapahtua kaikille samoilla kriteereillä.

- - -

6. Poliisivankilan tilat olivat varsin siistit. Tarkastajat kiinnittivät kuitenkin huomiota eräiden sellien patjojen sekä poliisivankilan keittiön jääkaapin likaisuuteen.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että varsinkin tiloissa, missä käsitellään elintarvikkeita, tulisi kiinnittää erityistä huomiota siisteyteen. Myös patjat ja niiden päällysteet tulisi vaihtaa niiden likaantuessa.

7. Tarkastajat kiinnittivät huomiota siihen, ettei toinen vartijoista käyttänyt nimilaattaa kuten poliisin virkapuvusta annettu sisäministeriön asetus edellyttää.
8. Vapautensa menettäneiden valvontaa vaikeutti vartijoiden mukaan varsin pimeät kamerat sekä huono ääniyhteys. Lisäksi vartijoiden ja vapautensa menettäneiden käyttämä hissi oli varsin pieni ja ilmoituksen mukaan hissi saattoi jumittua. Henkilökunnan mukaan tämä voi pahimmassa tapauksessa vaarantaa heidän turvallisuuttaan.

Apulaisoikeusasiamies pyytää poliisilaitosta **15.10.2018 mennessä** ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä kohdissa 2–8 esitetyn johdosta.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Peter Fagerholm
tarkastaja